

คำนำ

กรมพัฒนาที่ดินได้ศึกษาและจัดทำแผนที่ดินลักษณะต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากแผนที่ดินได้สะดวกยิ่งขึ้น จึงได้มีโครงการจัดทำแผนที่ดินและแนวการจัดการดินตามกลุ่มชุดดินเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจระดับจังหวัด มาตราส่วน 1:50,000 โดยแบ่งดินออกเป็น 62 กลุ่มชุดดิน ยึดตามลักษณะและสมบัติดินที่มีศักยภาพทางการเกษตรที่คล้ายคลึงกันมาอยู่ในกลุ่มชุดดินเดียวกัน ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จทั้งประเทศในปี 2534

ในปัจจุบันที่สถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงไป กอปรกับการขยายพื้นที่การเพาะปลูกไม่สามารถกระทำได้อีก เกษตรกรจึงจำเป็นต้องใช้พื้นที่ดินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า แม้ว่าพื้นที่นั้นจะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิตต่ำ หรือเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางด้านการเกษตรก็ตาม สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดินได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพที่ดินเหล่านี้ จึงได้จัดทำแผนที่ดินที่มีปัญหาในการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรขึ้นใหม่ โดยใช้ฐานข้อมูลกลุ่มชุดดินที่ได้ปรับปรุงครั้งล่าสุดในปี 2547 ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาลักษณะและขอบเขตการแพร่กระจายของดินปัญหาชนิดต่างๆ และยังสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่ดิน งานวางแผนการใช้ที่ดิน หรือกำหนดแนวทางจัดการดิน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสภาวะแวดล้อม เพื่อขจัดปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน และยกระดับผลผลิตและฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรให้ดีขึ้นได้ในอนาคต

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน

มีนาคม 2549

ดินปัญหาของประเทศไทย

ดินที่มีปัญหา คือดินที่มีสมบัติไม่เหมาะสมหรือเหมาะสมน้อยสำหรับการเพาะปลูกทางการเกษตร ถ้านำดินเหล่านี้มาใช้ประโยชน์จะไม่สามารถให้ผลผลิตหรือให้ผลผลิตต่ำ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงที่ดินที่มีข้อจำกัดต่อการใช้ประโยชน์ ซึ่งเมื่อนำไปใช้แล้วจะเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรง

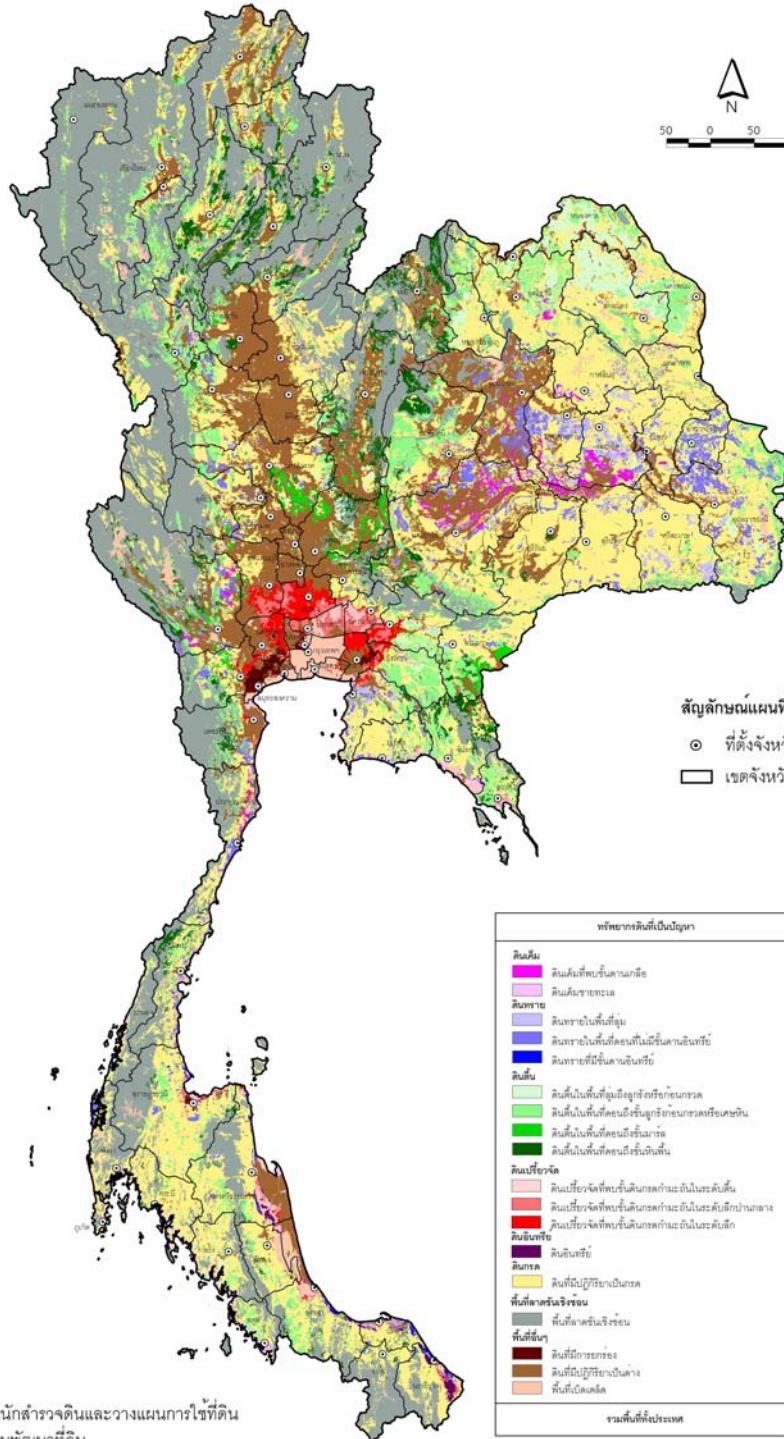
ประเทศไทย มีเนื้อที่ทั้งหมดรวม 320,696,887 ไร่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่โดยใช้ฐานข้อมูลกลุ่มชุดดินที่สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดินดำเนินการสำรวจในปี 2532-2534 และปรับปรุงครั้งล่าสุดในปี 2547 เพื่อจัดทำแผนที่ดินมีปัญหาทั้งประเทศ (ภาพที่ 1) พบว่ามีดินปัญหาหลัก 5 ชนิด ได้แก่ ดินเค็ม 4,512,003* ไร่ ดินทราย 12,769,833 ไร่ ดินตื้น 43,365,620 ไร่ ดินเปรี้ยวจัด 5,510,144 ไร่ ดินอินทรีย์ 265,348 ไร่ และที่ดินที่มีสภาพพื้นที่สูงชันซึ่งเป็นข้อจำกัดในการนำไปใช้ประโยชน์ 96,006,984 ไร่ รวมพื้นที่ปัญหาทั้งสิ้น 162,429,932 ไร่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ดินกรดที่มีปัญหาน้อยอีก 98,432,491* ไร่ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ดินปัญหาของประเทศไทย (จำแนกตามลักษณะและสมบัติดินประจำกลุ่มชุดดิน)

ดินที่มีปัญหา	เนื้อที่ (ไร่)
1.ดินเค็ม	
ดินเค็มที่พบชั้นดานเกลือ	1,851,020*
ดินเค็มชายทะเล	2,660,983
2.ดินทราย	
ดินทรายในพื้นที่ลุ่ม	3,021,092
ดินทรายในพื้นที่ดอนที่ไม่มีชั้นดานอินทรีย์	9,162,955
ดินทรายที่มีชั้นดานอินทรีย์	585,786
3.ดินตื้น	
ดินตื้นในพื้นที่ลุ่มถึงลูกรังหรือก้อนกรวด	6,486,011
ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงลูกรัง ก้อนกรวดหรือเศษหิน	26,065,343
ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงชั้นมาร์ล	1,888,497
ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงชั้นหินพื้น	8,925,769
4.ดินเปรี้ยวจัด	
ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับตื้น	870,493
ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับลึกปานกลาง	2,211,060
ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับลึก	2,428,591
5.ดินอินทรีย์	265,348
6.พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	96,006,984
7.ดินที่มีปฏิกริยาเป็นกรด	98,432,491*
8.พื้นที่อื่นๆ	59,834,464
รวมพื้นที่ทั้งประเทศ	320,696,887

* พื้นที่ดินปัญหาตามลักษณะประจำกลุ่มชุดดิน ไม่รวมพื้นที่ที่มีปัญหาอื่นซ้อนทับอยู่

แผนที่ดินปัญหาของประเทศไทย

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน
 กรมพัฒนาที่ดิน
 มีนาคม 2549

อย่างไรก็ดี แผนที่ที่แสดงพื้นที่ดินปัญหาทั่วประเทศข้างต้นนี้ สามารถชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่พบในแต่ละพื้นที่ได้เพียงปัญหาเดียวเท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงดินในพื้นที่หนึ่งๆ อาจมีปัญหาในด้านการเพาะปลูกมากกว่าหนึ่งชนิด ทำให้เกิดลักษณะการหล่อมซ้อนกันของพื้นที่ดินปัญหา ซึ่งไม่สามารถแสดงผลข้อมูลในลักษณะดังกล่าวนี้ได้ ในแผนที่ฉบับนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาและจัดทำแผนที่เฉพาะชั้น เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ปัญหาตามสภาพที่เป็นจริง (ภาพที่ 2-8) ดังนั้น พื้นที่ดินปัญหาบางชนิดในสภาพความเป็นจริงเช่นนี้ จะสูงกว่าพื้นที่ดินปัญหาที่แสดงให้เห็นได้ในแผนที่ที่รวมทุกปัญหาไว้ด้วยกัน ดังตารางที่ 2 พื้นที่มีลักษณะเช่นนี้ ได้แก่

1. **พื้นที่ดินเค็มบก** จากแผนที่ดินปัญหาทุกชนิดทั่วประเทศ (ภาพที่ 1) จะเห็นว่าดินเค็มบกซึ่งสามารถแสดงได้เฉพาะพื้นที่ที่มีชั้นดานเกลือมีพื้นที่ 1,851,020 ไร่ แต่จากข้อมูลการสำรวจพื้นที่ดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะ พบว่าดินเค็มบกทั้งหมด (รวมพื้นที่ที่มีชั้นดานเกลือ) มีพื้นที่สูงถึง 11,506,882 ไร่ (ภาพที่ 2) หมายความว่า พื้นที่ดินเค็มส่วนที่เกินจาก 1,851,020 ไร่ (เท่ากับ 9,655,862 ไร่) นั้น ซ่อนทับอยู่บนพื้นที่ที่มีดินปัญหาชนิดอื่นๆ ดังแสดงให้เห็นได้บนแผนที่ปัญหาดินเค็ม

2. **พื้นที่ดินกรด** จากแผนที่ดินปัญหาทุกชนิดทั่วประเทศ (ภาพที่ 1) พบว่ามีดินกรดมีพื้นที่ 98,432,491 ไร่ แต่เมื่อแสดงผลข้อมูลดินกรดอย่างเดียว ก็จะมีพื้นที่สูงถึง 143,940,006 ไร่ (ภาพที่ 8) ทำนองเดียวกันกับพื้นที่ดินเค็ม คือ ส่วนที่เกินมานั้น คือส่วนที่ซ่อนทับอยู่บนพื้นที่ที่มีดินปัญหาชนิดอื่นๆ และสามารถแสดงให้เห็นได้บนแผนที่ปัญหาดินกรด

ดังนั้นเมื่อจะกล่าวถึงดินปัญหา จึงจำเป็นต้องเข้าใจสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ ดังที่กล่าวมาแล้ว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสนในการนำข้อมูลไปใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

รายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ดินที่มีปัญหา มีดังนี้

1. **ดินเค็ม** หมายถึงดินที่มีเกลือสะสมอยู่ในดินจนถึงระดับที่ส่งผลกระทบต่อพืชที่ปลูก มีเนื้อที่ทั้งหมด 14,393,467 ไร่ แบ่งเป็น

1.1 ดินเค็มชายทะเล เกิดจากการสะสมของสารละลายเกลือ จากการท่วมขังของน้ำทะเล มีเนื้อที่ 2,660,983 ไร่ แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1.1.1 ดินเค็มชายทะเลที่มีศักยภาพเป็นดินเปรี้ยวเนื่องจากมีสารประกอบไพไรท์อยู่ข้างล่าง มีเนื้อที่ 2,242,685 ไร่

1.1.2 ดินเค็มชายทะเลที่ไม่มีศักยภาพเป็นดินเปรี้ยว มีเนื้อที่ 418,298 ไร่

1.2 ดินเค็มในแผ่นดิน (หรือดินเค็มบก) ที่พบอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นดินเค็มที่เกิดจากการสะสมสารละลายเกลือที่มาจากหินเกลือหรือหินอมเกลือมีเนื้อที่ 11,506,882 ไร่ แบ่งเป็น

1.2.1 ดินเค็มที่มีผลกระทบจากเกลือมาก ในฤดูแล้งพบคราบเกลือหรือซุยเกลือปรากฏอยู่บนผิวดินมากกว่า 10 % ขึ้นไป มีเนื้อที่ 332,251 ไร่

1.2.2 ดินเค็มที่มีผลกระทบจากเกลือปานกลาง พบคราบเกลือบนผิวดิน 1-10 % มีเนื้อที่ 3,836,342 ไร่

1.2.3 ดินเค็มที่มีผลกระทบจากเกลือน้อย บริเวณนี้ไม่พบคราบเกลือที่ผิวดิน แต่เป็นที่ลุ่ม มีน้ำใต้ดินเป็นน้ำเค็ม มีเนื้อที่ 7,338,289 ไร่

1.3 ดินเค็มในแผ่นดิน ที่พบในภาคอื่นๆ ซึ่งส่วนมากพบในภาคกลาง เป็นดินเค็มที่เกลือมาจากการตกตะกอนน้ำทะเลในอดีต มีเนื้อที่ 225,602 ไร่

2. **ดินทราย** หมายถึงดินที่มีทราย เป็นชั้นหนามากกว่า 50 ซม.จากผิวดิน พบกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ มีเนื้อที่ 12,769,833 ไร่ แบ่งเป็น

2.1 ดินทรายในพื้นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ 3,021,092 ไร่

2.2 ดินทรายในพื้นที่ดอนที่ไม่มีชั้นดานอินทรีย์ มีเนื้อที่ 9,162,955 ไร่

2.3 ดินทรายในพื้นที่ดอนที่มีชั้นดานอินทรีย์ภายใน 100 ซม.จากผิวดิน มีเนื้อที่ 585,786 ไร่

3. **ดินตื้น** หมายถึง ดินที่พบชั้นที่ขัดขวางการเจริญเติบโตหรือการซึมน้ำของรากพืช มีเนื้อที่ 43,365,260 ไร่ แบ่งเป็น

3.1 ดินตื้นในพื้นที่ลุ่มถึงชั้นลูกรัง หรือก้อนกรวด มีเนื้อที่ 6,486,011 ไร่

3.2 ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงชั้นลูกรัง ก้อนกรวด หรือเศษหิน มีเนื้อที่ 26,065,343 ไร่

3.3 ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงชั้นมาร์ล มีเนื้อที่ 1,888,497 ไร่

3.4 ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงชั้นหินพื้น มีเนื้อที่ 8,925,769 ไร่

4. **ดินเปรี้ยวจัดพบในพื้นที่ลุ่ม** มีเนื้อที่ 5,510,144 ไร่ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

4.1 ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นกรดกำมะถันในระดับตื้นภายใน 50 ซม.จากผิวดิน มีเนื้อที่ 870,493 ไร่

4.2 ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นกรดกำมะถันในระดับลึกปานกลางระหว่าง 50-100 ซม.จากผิวดิน มีเนื้อที่ 2,211,060 ไร่

4.3 ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นกรดกำมะถันในระดับลึกระหว่าง 100-150 ซม.จากผิวดิน มีเนื้อที่ 2,428,591 ไร่

5. **ดินอินทรีย์ พบในพื้นที่ลุ่มและชื้นแฉะ** มีเนื้อที่ 265,348 ไร่

6. **พื้นที่ที่มีความลาดชันสูง** หรือพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน หมายถึงพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ เป็นพื้นที่ที่เมื่อนำมาใช้ประโยชน์ จะเกิดปัญหาการร่อนหรือการชะล้างพังทลายของดินสูง ส่วนใหญ่จะมีสภาพเป็นป่าธรรมชาติ มีเนื้อที่ 96,006,984 ไร่

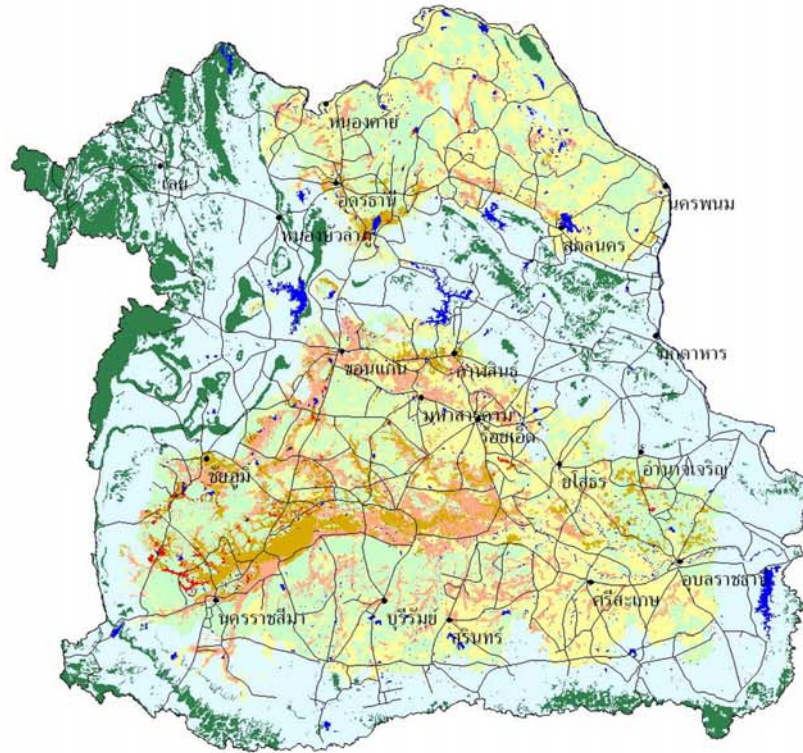
7. **ดินที่มีปฏิกิริยาเป็นกรด** หมายถึง ดินที่มีค่าความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) ต่ำกว่า 7.0 ความเป็นกรดเป็นด่างของดินในแต่ละช่วงจะมีผลต่อการปลดปล่อยธาตุอาหารพืชที่เป็นประโยชน์ในดิน ดินที่มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างต่ำกว่า 5.5 ควรมีการใช้วัสดุปูนปรับปรุงดิน มีเนื้อที่ 143,940,006 ไร่

ตารางที่ 2 ดินปัญหาของประเทศไทย (คิดตามสภาพพื้นที่จริง)

ชนิดของดิน/ที่ดินที่มีปัญหา	เนื้อที่ (ไร่)
1.ดินเค็ม	14,393,467
1.1 ดินเค็มชายทะเล	2,660,983
1.1.1 มีศักยภาพเป็นดินเปรี้ยว	2,242,685
1.1.2 ไม่มีศักยภาพเป็นดินเปรี้ยว	418,298
1.2 ดินเค็มบกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11,506,882*
1.2.1 ดินเค็มที่มีผลกระทบจากเกลือมาก	332,251
1.2.2 ดินเค็มที่มีผลกระทบจากเกลือปานกลาง	3,836,342
1.2.3 ดินเค็มที่มีผลกระทบจากเกลือน้อย	7,338,289
1.3 ดินเค็มบกในภาคอื่นโดยมากพบในภาคกลาง	225,602
2.ดินทราย	12,769,833
2.1 ดินทรายที่ลุ่ม	3,021,092
2.2 ดินทรายที่ดอนไม่มีชั้นดานอินทรีย์	9,162,955
2.3 ดินทรายที่ดอนมีชั้นดานอินทรีย์	585,786
3.ดินตื้น	43,365,620
3.1 ดินตื้นในที่ลุ่มถึงลูกรัง หรือก้อนกรวด	6,486,011
3.2 ดินตื้นในที่ดอนถึงลูกรัง ก้อนกรวด หรือเศษหิน	26,065,343
3.3 ดินตื้นในที่ดอนถึงชั้นมาร์ล	1,888,497
3.4 ดินตื้นในที่ดอนถึงชั้นหินพื้น	8,925,769
4.ดินเปรี้ยวจัด	5,510,144
4.1 พบชั้นกรดกำมะถันตื้นกว่า 50 ซม.	870,493
4.2 พบชั้นกรดกำมะถันระดับ 50-100 ซม.	2,211,060
4.3 พบชั้นกรดกำมะถันระดับ 100-150 ซม	2,428,591
5.ดินอินทรีย์	265,348
6.พื้นที่ที่มีความลาดชันสูง	96,006,984
7.ดินที่มีปฏิกิริยาเป็นกรด	143,940,006*

* ตัวเลขพื้นที่สูงกว่าในตารางที่ 1 เนื่องจากมีการซ้อนทับของพื้นที่ปัญหา

แผนที่ปัญหาดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

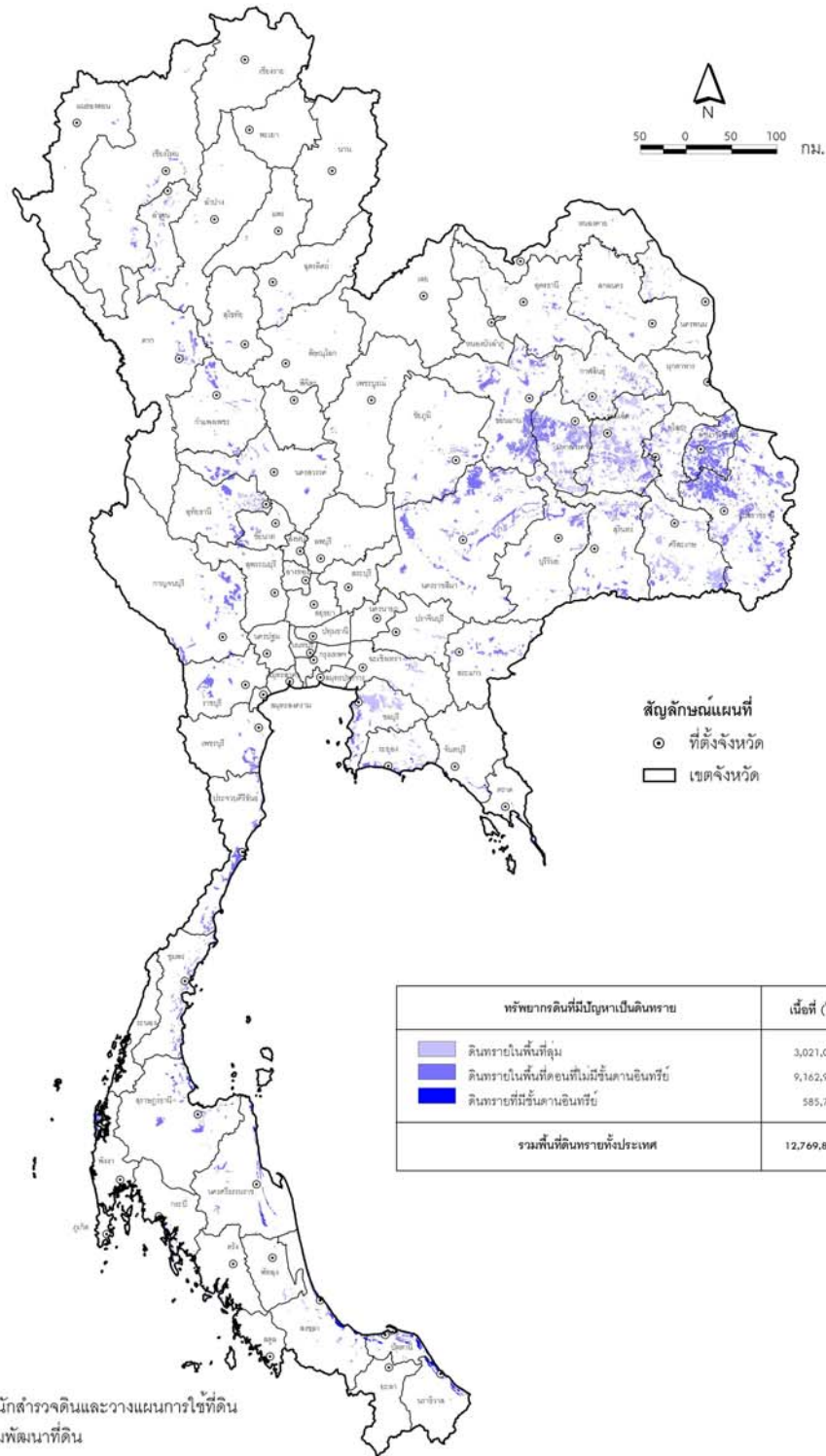
		ดินเค็มที่มีผลกระทบจากเกลือมาก	332,251 ไร่
		ดินเค็มที่มีผลกระทบจากปานกลาง	3,836,342 ไร่
		ดินเค็มที่มีผลกระทบจากเกลือน้อย	7,338,289 ไร่
รวมทั้งสิ้น			11,506,882 ไร่

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน
มีนาคม 2549

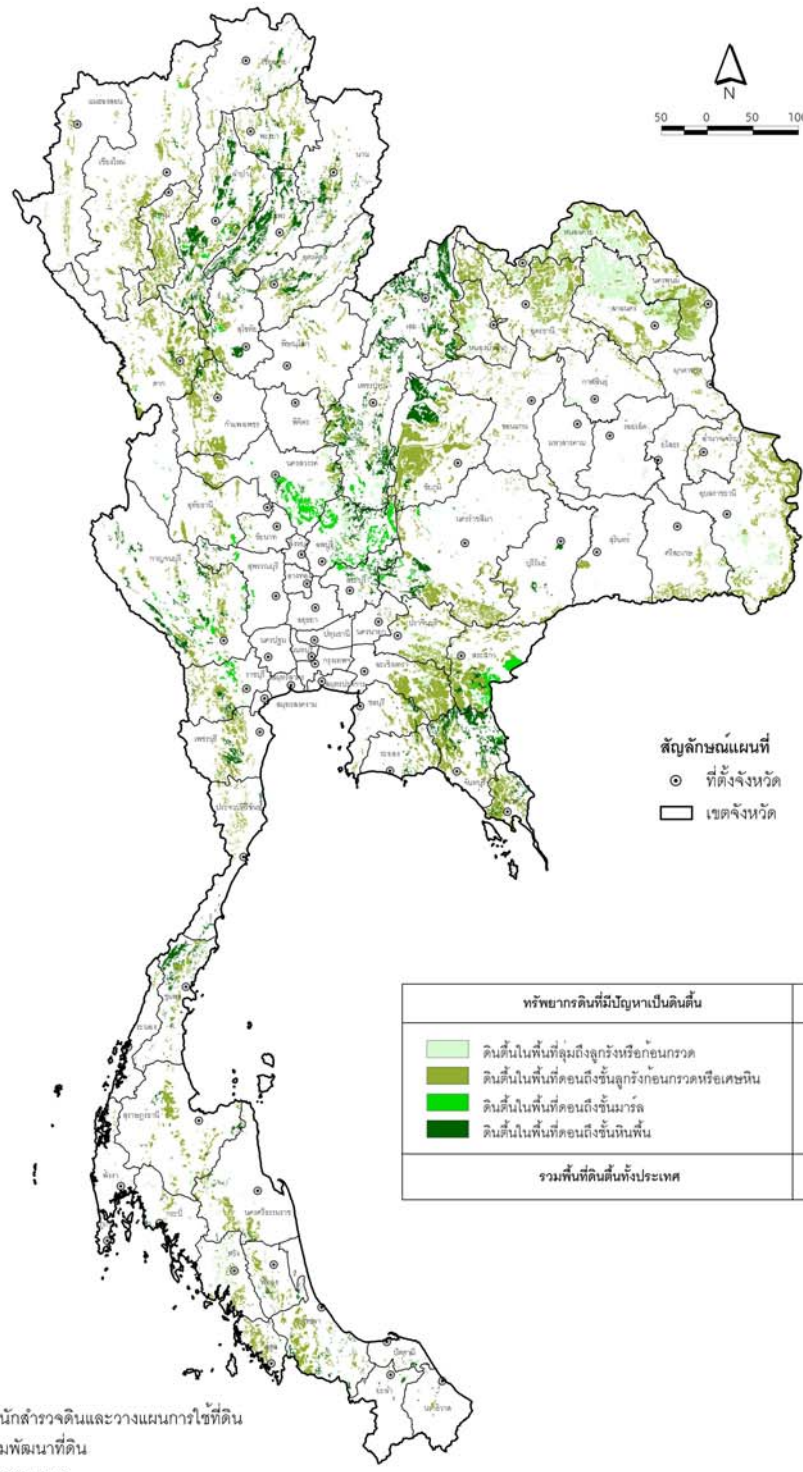

แผนที่ปัญหาดินทราย ในประเทศไทย

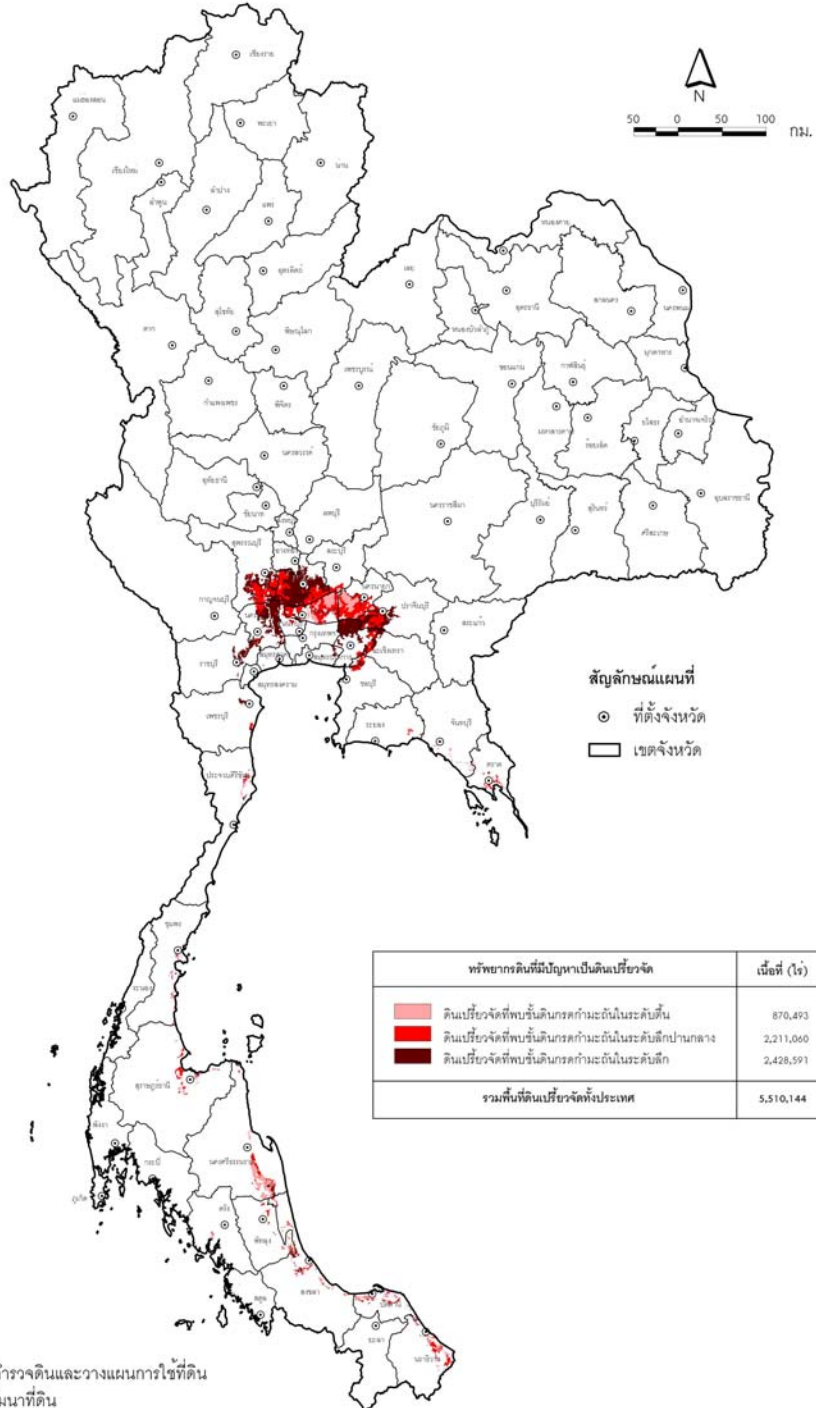

แผนที่ปัญหาดินตื้น ในประเทศไทย

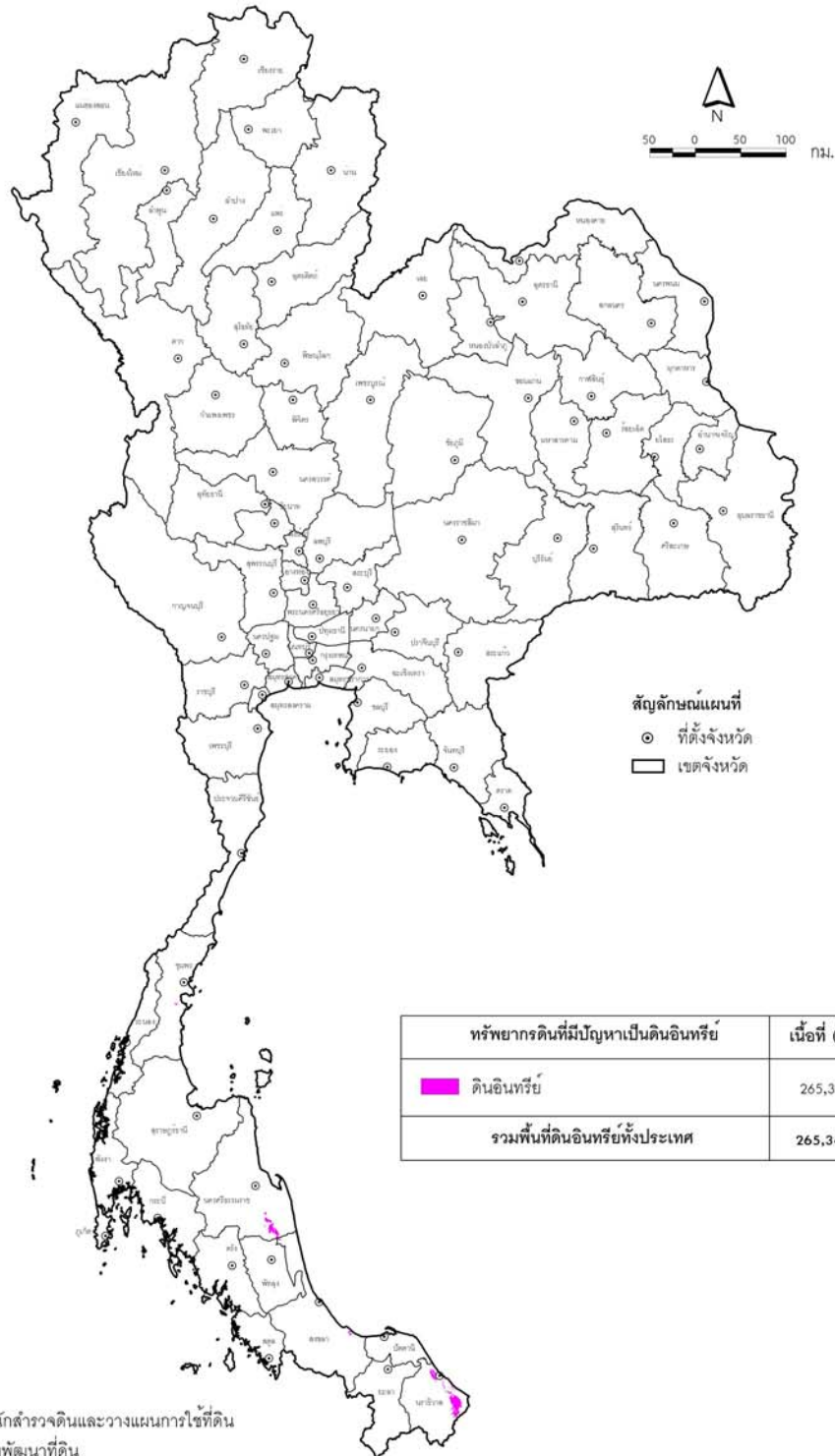
สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน
มีนาคม 2549

แผนที่ปัญหาดินเปรี้ยวจัด ในประเทศไทย

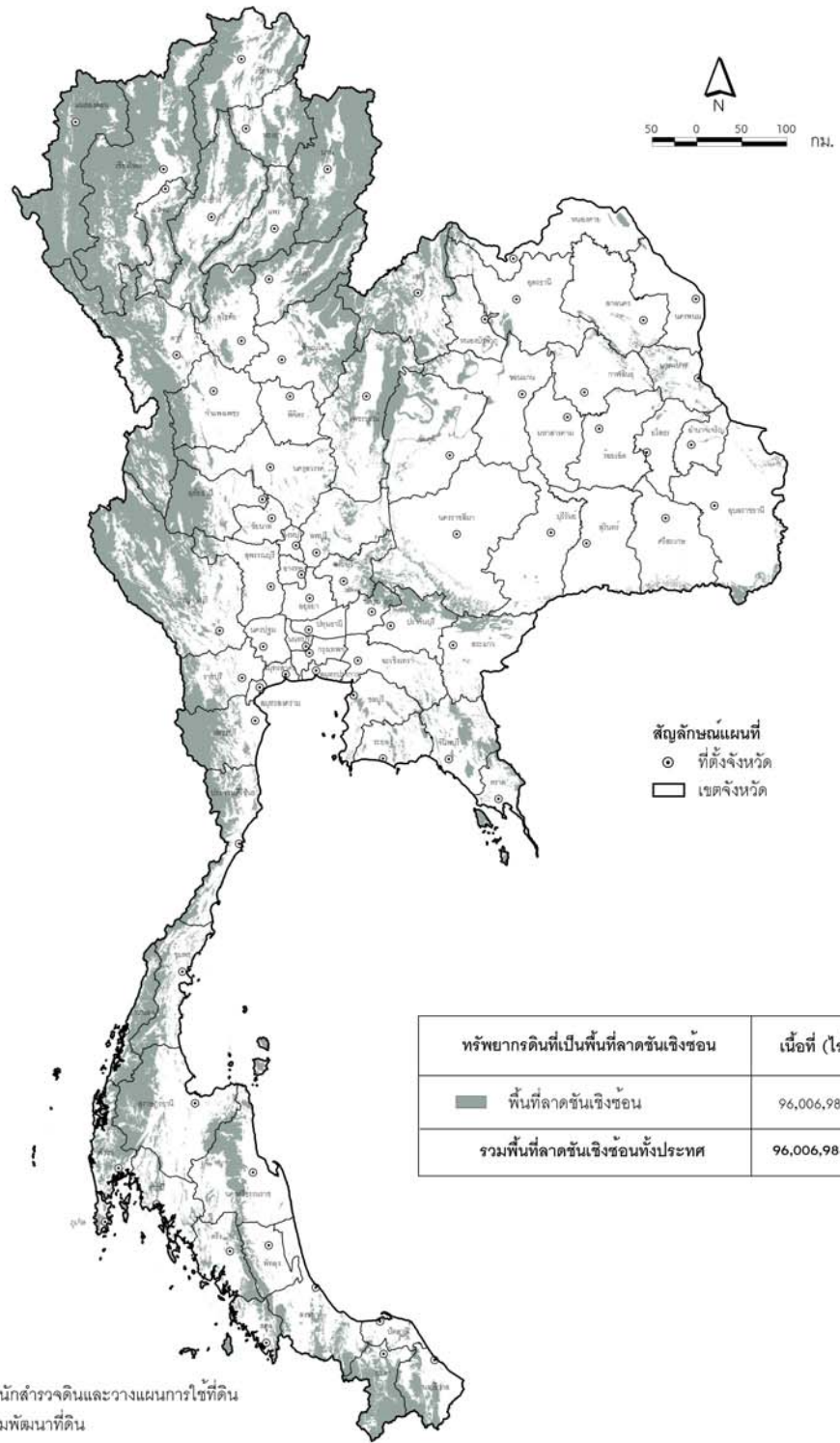
สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน
มีนาคม 2549

แผนที่ปัญหาดินอินทรีย์ ในประเทศไทย

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน
มีนาคม 2549

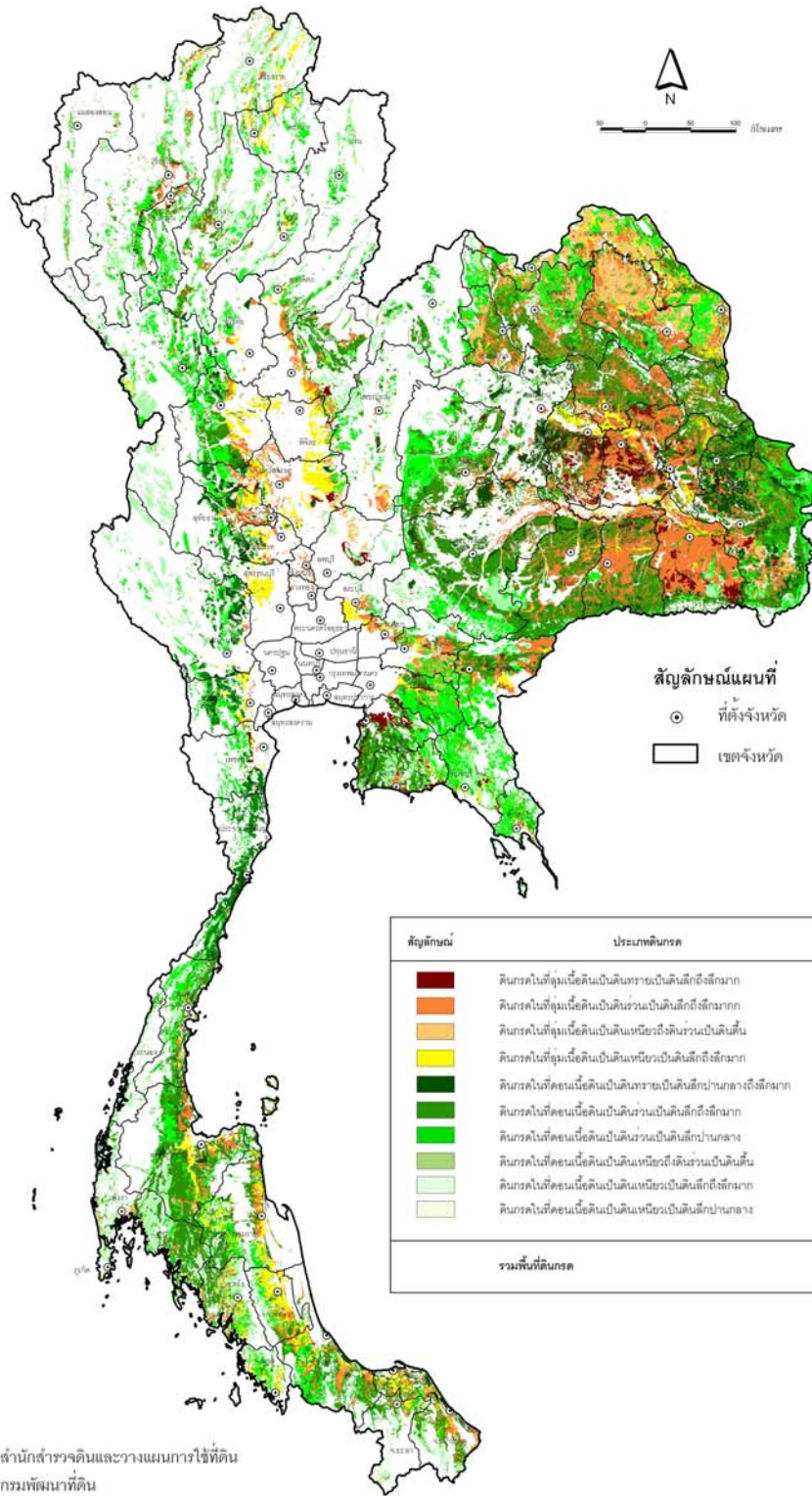
แผนที่พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน ในประเทศไทย

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน
มีนาคม 2549

แผนที่ปัญหาดินกรดในประเทศไทย

สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน
มีนาคม 2549